

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: «ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ»

Γενικές επισημάνσεις

ΟΡΟΛΟΓΙΑ

«Βυζάντιο» ή «Βυζαντινή αυτοκρατορία» είναι η ονομασία που δόθηκε στους νεότερους χρόνους, κατά τον 16^ο αι. (δηλαδή αφού η αυτοκρατορία είχε διαλυθεί από τους Οθωμανούς Τούρκους) για τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία από το έτος 330 και εξής. Οι κάτοικοι της Βυζαντινής αυτοκρατορίας ποτέ δεν χρησιμοποίησαν αυτούς τους όρους, αλλά ανέφεραν τον εαυτό τους ως Ρωμαίους και τα επίσημα έγγραφα αναφέρονταν στο κράτος τους ως Κράτος των Ρωμαίων ή Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Η διάρκεια ζωής της ανατολικής αυτοκρατορίας κράτησε πάνω από 1000 χρόνια (από το 330 έως το 1453) και σε αυτό το διάστημα επηρέασε καθοριστικά τις τύχες τόσο του αρχαίου όσο και του μεσαιωνικού κόσμου.

Η νέα πρωτεύουσα, που χαρακτηρίστηκε ως η «Νέα Ρώμη», χτίστηκε πάνω στην αρχαία πόλη Βυζάντιο, ελληνική αποικία των Μεγαρέων, στις ακτές του Βοσπόρου. Το νέο της όνομα το πήρε από τον ιδρυτή της, αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Α' και αποτέλεσε κέντρο πολιτισμού για όλο το μεσαιωνικό κόσμο.

ΕΔΑΦΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ

Η βυζαντινή αυτοκρατορία έως την κατάλυσή της υπήρξε ένα **πολυεθνικό** κράτος που γνώρισε πολλές εδαφικές μεταβολές και διοικητικές μετεξελίξεις.

Έως τον 5^ο αι. εκτεινόταν σε τρεις ηπείρους (Ευρώπη, Ασία, Αφρική). **Από τα τέλη του 5^{ου} αι.** που τα γερμανικά φύλα κατέλαβαν το δυτικό τμήμα της, περιορίστηκε στα ανατολικά εδάφη της. Τα σύνορά της άλλαζαν συνεχώς:

Τον 6^ο αι. ήταν ένα τεράστιο πολυεθνικό κράτος και ακόμα πολυθρησκευτικό.

Τον 11^ο αι. παρέμενε πολυεθνικό, αλλά περιορίστηκε στον ελλαδικό, αιγαιακό και μικρασιατικό χώρο.

Το 1204 έπαψε να υπάρχει αφού καταλύθηκε από τους Σταυροφόρους και στη θέση του πήραν μικρά κρατίδια, βυζαντινά (Νίκαιας, Ηπείρου, Τραπεζούντας) και φραγκικά (π.χ. Βασίλειο της Θες/νίκης, Δουκάτο των Αθηνών, Πριγκιπάτο της Αχαΐας κ.ά.)

Από την ανασύστασή της το **1261 μέχρι το τέλος (1453)**, **κατείχε ελάχιστα εδάφη**, μόνο ελληνικά, κυρίως γύρω από την πρωτεύουσα.

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Πολλοί ήταν οι λόγοι που προκαλούσαν συνεχείς μεταβολές στη δομή, τη λειτουργία, το χαρακτήρα και τον πολιτισμό του βυζαντινού κράτους, όπως οι επιδρομές (2^{ος} -6^{ος} αι.), η επέκταση των Αράβων (7^{ος} αι.), οι επιδημίες. Τις αλλαγές αυτές μπορούμε να τις συνοψίσουμε ως εξής:

Από τον 4^ο έως τον 6^ο αι. το Βυζάντιο ήταν **ρωμαϊκό, κυρίως ειδωλολατρικό, με γλώσσα τα λατινικά**. Τον 9^ο αι. είχε διατηρήσει ελάχιστα ρωμαϊκά χαρακτηριστικά, διότι είχε μεσολαβήσει η καθιέρωση του χριστιανισμού (381) η απώλεια των εδαφών (5^{ος} -7^{ος} αι.) και η Εικονομαχία (8^{ος} -9^{ος} αι.). **Από τον 9^ο αι. το βυζαντινό κράτος ήταν περιορισμένο εδαφικά, πολυεθνικό, αλλά χριστιανικό και με γλώσσα την ελληνική με ένα δικό του πολιτισμό.**

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: 4^{ος} αιώνας: Το Ρωμαϊκό κράτος μετεξελίσσεται: Κωνσταντίνος Α΄

A. Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α΄ (306-337 μ.Χ.)

Υλη βιβλίου: σελ. 7-9

Ο Κωνσταντίνος -το πλήρες όνομα του οποίου είναι Flavius Valerius Constantinus- το 306 έγινε Αύγουστος του δυτικού τμήματος της αυτοκρατορίας με την υποστήριξη του στρατού. Ακολούθησαν εσωτερικές συγκρούσεις με άλλους ανώτερους ρωμαίους διοικητές (καίσαρες και αυγούστους) που ενδιαφέρονταν για την ίδια θέση. Ο Κωνσταντίνος, αφού συγκρούστηκε και νίκησε το Μαξέντιο και τον Λικίνιο, **το 324 μ.Χ. γίνεται μοναδικός Αύγουστος.**

B. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α΄

Ο Μέγας Κωνσταντίνος αναδιοργάνωσε τη διοίκηση του ρωμαϊκού κράτους και έκοψε **χρυσό νόμισμα**, που έμεινε σταθερό για πολλούς αιώνες. Έβαλε καινούργιους φόρους, για να αντιμετωπίσει τα μεγάλα κρατικά έξοδα. Προσπάθησε επίσης να αντιμετωπίσει την αύξηση της μεγάλης ιδιοκτησίας σε βάρος της μικρής για να μην αναγκάζονται οι πολίτες να εγκαταλείπουν το επάγγελμα ή τη γη τους.

Ο Κωνσταντίνος έκανε το χριστιανισμό νόμιμη θρησκεία το 313 μ.Χ. με το διάταγμα του Μεδιολάνου. Πίστευε επίσης ότι η χριστιανική Εκκλησία θα βοηθούσε την αυτοκρατορία να μείνει ενωμένη. Ο Μέγας Κωνσταντίνος βαφτίστηκε τελικά χριστιανός λίγο πριν πεθάνει (337 μ.Χ.).

προτομή του Κωνσταντίνου
Ρώμη, 313-324 μ.Χ.

Η σημασία της κοπής νέου νομίσματος:
(συμβολική & πρακτική)

Κάθε νέος αυτοκράτορας φρόντιζε να κόψει αμέσως νομίσματα που είχαν το όνομά του και την εικόνα του, ώστε η εξουσία του να αναγνωρίζεται από τους υπηκόους του αλλά και από τους γειτονικούς λαούς. Ο Μέγας Κωνσταντίνος έκοψε ένα νέο χρυσό νόμισμα, τον **σόλνιδο**, που είχε σταθερή αξία. Ήταν για πολλούς αιώνες ένα διεθνές νόμισμα, όπως σήμερα είναι το ευρώ ή το δολάριο. Το χρυσό νόμισμα είχε αργυρές και χάλκινες υποδιαίρεσεις. Στις καθημερινές συναλλαγές τους οι υπήκοοι της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας χρησιμοποιούσαν χάλκινα νομίσματα μικρότερης αξίας. Αυτά λέγονταν **νούμμοι**.

Γ. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ο Κωνσταντίνος Α΄ στις εσωτερικές συγκρούσεις για την επικράτησή του στην ανώτερη θέση της ρωμαϊκής διοίκησης στηρίχθηκε πολύ στους χριστιανούς στρατιώτες και τους χριστιανούς στρατιωτικούς αξιωματούχους τους. Μια πρώτη κίνηση, για να τους ευχαριστήσει και να τους έχει με το μέρος του ήταν να βάλει το **χριστόγραμμα** στα στρατιωτικά λάβαρα, μόλις νίκησε τον Μαξέντιο. Τον επόμενο χρόνο, συμφώνησε με τον Λικίνιο στην υπογραφή του **Διατάγματος του Μεδιόλανου (313 μ.Χ.)**. Αργότερα **έκτισε εκκλησίες** και προσπάθησε να **οργανώσει τη χριστιανική Εκκλησία** (Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, Νίκαια, 325 μ.Χ.). Για την υποστήριξή του στο χριστιανισμό η χριστιανική Εκκλησία, αργότερα, τον ανακήρυξε **άγιο και ισαπόστολο**. Οι μελετητές για τις σπουδαίες μεταρρυθμίσεις του και την ικανότητά του να δημιουργήσει πάλι ένα ενιαίο και ισχυρό κράτος, τον ονόμασε **Μέγα**.

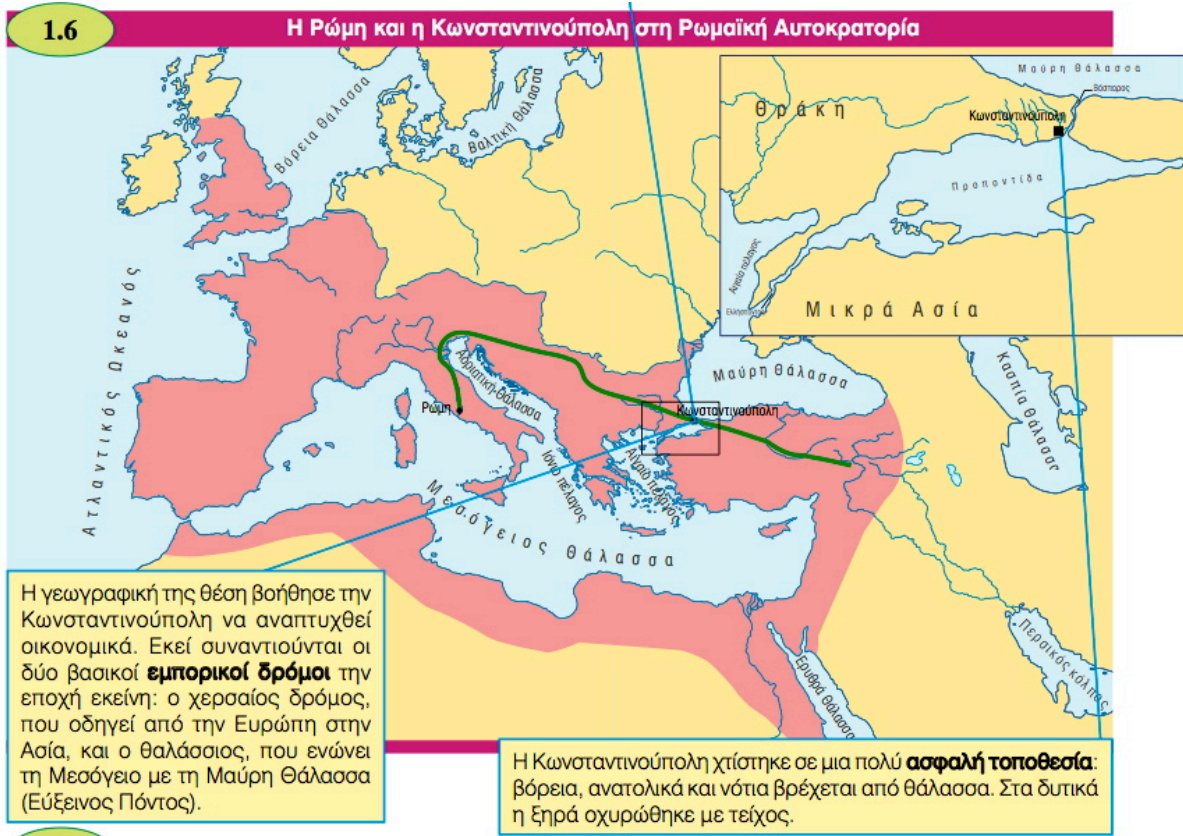
Για το πού μπορεί να πίστευε ο ίδιος διάβασε το παράθεμα στη σελίδα 9 του βιβλίου σου.

Εργασία (στο τετράδιο): Μελέτησε το αργυρό νόμισμα του Κωνσταντίνου στη σελίδα 9 του βιβλίου σου και σημείωσε όλα τα ιδεολογικά στοιχεία που θέλει να περάσει μέσα από την εικονογραφία του (αναζήτησε σύμβολα, δες το πώς είναι ντυμένος, τη γλώσσα του νομίσματος κλπ).

Δ. Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΜΗ ΣΤΗ ΝΕΑ ΡΩΜΗ

Το 324 ο Μέγας Κωνσταντίνος μετέφερε την πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στο ανατολικό της τμήμα. Το μέρος που διάλεξε ήταν το Βυζάντιο, αποικία που είχαν ιδρύσει τον 7ο αιώνα π.Χ. οι Μεγαρείς στην ευρωπαϊκή ακτή του Βοσπόρου. Η νέα πόλη που χτίστηκε εκεί ονομάστηκε **Νέα Ρώμη** (γιατί ήταν η νέα πρωτεύουσα του ρωμαϊκού κράτους) αλλά και **Κωνσταντινούπολη**, από το όνομα του

Λόγοι αλλαγής της πρωτεύουσας: στρατηγικοί / εμπορικοί / ιδεολογικοί

Λόγοι αλλαγής της πρωτεύουσας:

Με την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης, το κέντρο της αυτοκρατορίας μεταφέρεται από τη Δύση στην Ανατολή: η πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας έφυγε από το χώρο όπου κυριαρχούσε η λατινική γλώσσα και ήταν πια σε ένα χώρο όπου οι πιο πολλοί μιλούσαν ή καταλάβαιναν την ελληνική γλώσσα και πάρα πολλοί κάτοικοι ήταν χριστιανοί. Η πόλη ακολούθησε το ρωμαϊκό ρυμοτομικό σύστημα και πλουτίστηκε από τον Κωνσταντίνο με εντυπωσιακά κτήρια ρωμαϊκού χαρακτήρα αλλά και άλλα της χριστιανικής θρησκείας.

Εργασία (στο τετράδιο):

Διάβασε στο βιβλίο σου, στη σελίδα 7 το παράθεμα για την «οικοδόμηση της Κωνσταντινούπολης» και διέκρινε όσα κτήρια ανήκουν στη ρωμαϊκή παράδοση και όσα ανήκουν στη χριστιανική.

Ρωμαϊκής παράδοσης

.....
.....
.....

Χριστιανικής παράδοσης

.....
.....
.....